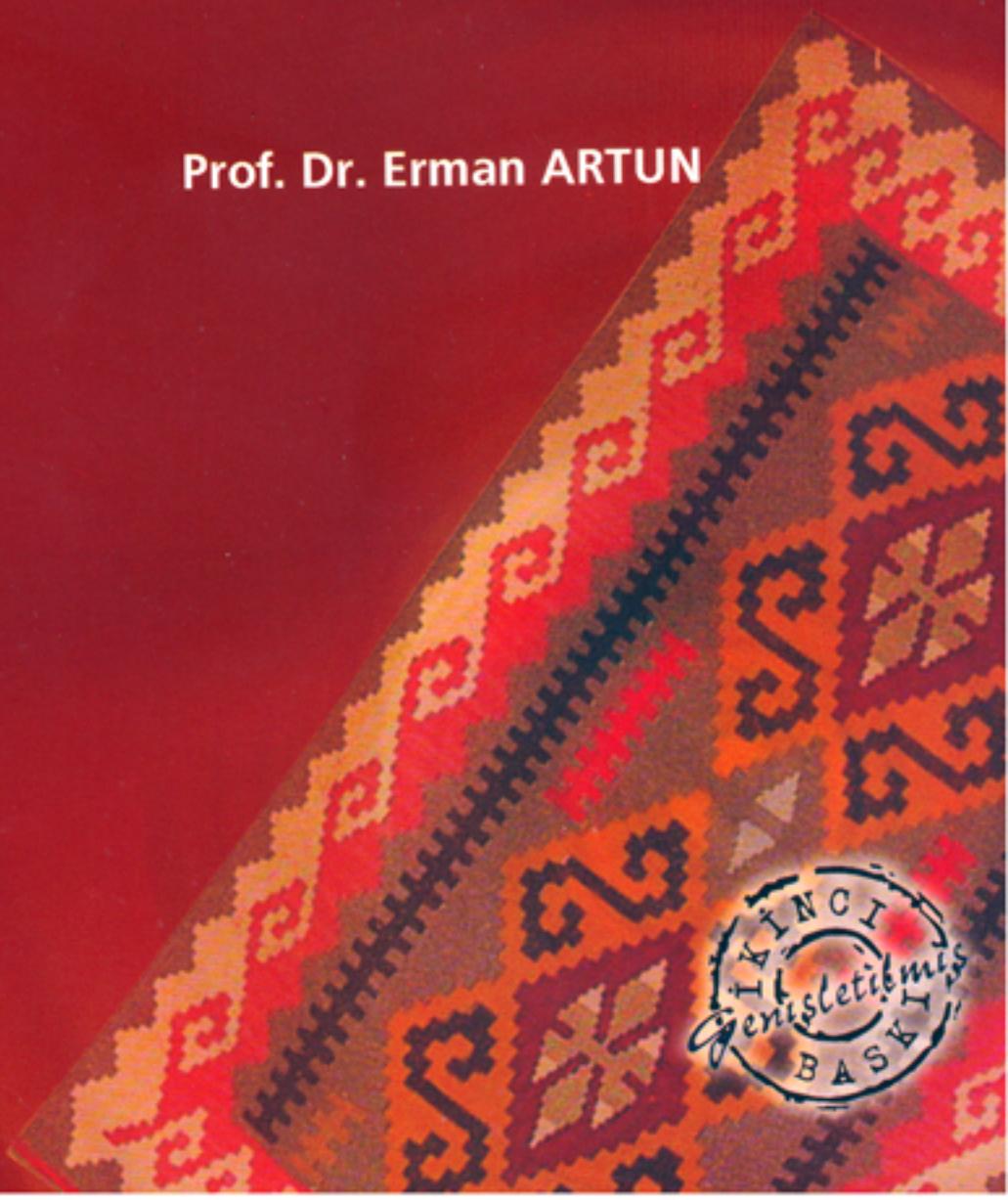

ADANA HALK KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. Erman ARTUN

ADANA HALK KÜLTÜRÜ

Prof. Dr. Erman ARTUN

2006 - Adana

Prof. Dr. Erman ARTUN

1948'de Tekirdağ'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini 1966 yılında Tekirdağ Namık Kemal Lisesi'nde tamamladı. Aynı yıl Edirne Erkek Öğretmen Okulu'ndan da mezun oldu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1971 yılında bitirdi. Tekirdağ'da edebiyat öğretmeni ve Tekirdağ Eğitim Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 1984-1987 yılları arasında Yugoslavya Belgrat Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türkoloji

Bölümü'nde okutman olarak görevlendirildi. 1988 yılında Yugoslavya Priştine Üniversitesi'nde doktorasını tamamladı. Trakya Üniversitesinde okutman olarak çalıştı. 1991'de Yardımcı Doçent, 1997'de Doçent, 2003'te Profesör oldu. 1991 yılından beri Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Edebiyatı Ana Dilim dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Yurt dışı ve içinde uluslararası kongre ve sempozyumlara katılıp yetmiş yakın bildiri sundu. Doksanın üzerinde yayımlanmış bilimsel makalesi vardır.

Diğer Kitapları:

Tekirdağ Folklor Araştırması (1978), Tekirdağ Folklorundan Örnekler (1983), Vezbanja Iz Savremenog Turskog Jezika Sa Tekstovima, Beograd (1988), Tekirdağ Halk Oyunları Araştırması (1993), Tekirdağ Çocuk Oyunları Araştırması (1993), Cemal Rittüeli ve Balkanlardaki Varyantları (1993), Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Feymani (1996), Tekirdağ Halk Kültürü Araştırmaları (1998), Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemekleri (1998), Adana Halk Kültürü Araştırmaları (2000), Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı (2001), Dini-Tasavvufî Halk Edebiyatı (2002), Halk Edebiyatına Giriş (2004), Anonim Türk Halk Edebiyatı Nesri (2004), Türk Halkbilimi (2005), Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı (Genişletilmiş İkinci Baskı) 2005.

İÇİNDEKİLER

ADANA HALK KÜLTÜRÜ

* Ön Söz	
* Adana Halk Kültürüne Bakış	1

ADANA HALK KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMALARI

* Yaşayan Adana Karatepeli Fıkraları	5
* Adana'da Bilmecə Sorma Geleneği.....	35
* Adana'da Manı Söyleme Geleneği	59
* Adana Köy Seyirlik Oyunlarından Örnekler	93
* Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri, Bunlardaki Eski Kültür İzleri.....	113
* Adana Mutfak Kültürü ve Adana Yemeklerinden Örnekler	141
* Adana Yağmur Yağdırma Törenleri ve Çomçalı Gelin	173
* Adana İnanç Merkezleri ve Bunlara Bağlı Kültür Değerleri.....	185
* Adana Halk Hekimliğinde Atalar Kültü	199
* Türk Dünyasında Nevruz.....	205
* Adana'da Asker Uğurlama-Karşılama Törenleri, Asker Ağtları, Türküler, Şiirleri, Manileri	211
* Çukurova Konulu Romanlarda Çukurova Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı Geleneği Ürünlerinin Etkisi ve Yeri	227
* Ritüel Kökenli Çukurova Tören ve Köy Seyirlik Oyunlarında Canlandırma, Hayvan Benzetmeceleri ve Semboller	231
* Adana Yağmur Yağdırma Törenlerinde Boğa Dede, Bulut Dede ve Tosun Dede Kültü	237
* Adana'da Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü	245
* Küreselleşmenin Geleneksel Halk Kültürüne Etkisi	259
* Çağdaş Tiptan Alternatif Tibba Medya Çerçileri.....	269
* Ortak Türk Folklorunun Küreselleşen Dünyaya Tanıtılması.....	277
* Türk Folklorunun Turizm Açısından Değerlendirilmesi	285
* Halk Kültürüünün Uluslar arası Tanıtımında Medyanın Rolü.....	291
* Halk Kültürüünün Gelecek'lere Kuşaklara Taşınması.....	297
* Popüler Türk Kültürüne Dünya Kültürüne Etki ve Katkısı.....	305
* Halk Kültürüne Uluslar arası İlişkilerde Ülkelerin Tanıtımına Katkısı.....	317

* Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları	325
* Çukurova Üniversitesi’nde Halk Kültürü İle İlgili yapılan Çalışmalar	337
* Çukurova Konar-Göcer Türkmenlerinin Halk Kültürlerinde Eski Türk İnançlarının İzleri	351

ADANA ÂŞIKLIK GELENEĞİ ARAŞTIRMALARI

* Adana Âşıklık Geleneği ve Âşık Fasilları	381
* Ozandan Âşığa Halk Şiiri Geleneğinin Kültür Kaynakları	409
* Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Mizah	417
* Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Nasihat (Öğütleme)	445
* Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Alkish-Kargış	463
* Günümüzde Yeniden Yapılanan Âşıklık Geleneğinin Sosyo Kültürel Boyutu	475
* İletişim Çağında Âşıklık Geleneğinin Geleceği	481
* Âşıkların Destanlarının Sosyal Tarihe Kaynaklık Etmeleri	487
* Osmanlı Türk Kültüründe Âşık Şiirinin Belirleyici Rolü	493
* Çukurova’da Salavatçılık Geleneği ve Âşıkların Pehlivan Salavatlamaları	499
* Günümüz Adana Âşıklarının Dini-Tasavvufi Şairleri	541
* Karacaoğlan Şiirinin Kültür Kaynakları	555
* Dadaloğlu Üzerine Birkaç Söz	565
* Adanalı Âşıkların Şiirlerinde Kıbrıs Barış Harekatı	571
* Günümüz Adana Âşıklık Geleneği Âşıklarından Âşık Kederi’nin Alevi Bektaşi Edebiyatındaki Yeri	595
* Adana Âşıklık Geleneğinin Yeniden Yapılanmasında Sivaslı Âşıkların Etkisi	619
* Adana Âşıklık Geleneğinde Kayserili Bir Âşık: Âşık Derdiderya ..	627
* Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı Terimleri Üzerine Bir Deneme	653
* Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Yiğitleme (Yiğit Üstüne Türkü)	669
* Âşık Tarzı Türk Halk Edebiyatında Üslup	683
* Günümüzde Adana Âşıklık Geleneğinde Ölüm-Mezar Teması	689
* Alevi-Bektaşi Edebiyatına Genel Bir Bakış	699
* Adana Âşıklık Geleneğinde Karacaoğlan Çığırma	705
* Çukurova Âşıklık Geleneğinde Âşık Halil	711
* Fotoğraflar	725

ÖN SÖZ

Halk kültürü Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Yüzyılların deneyimlerinden süzlerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Halk kültürü sözlü gelenekte yaşatılan bütün ürünlerle beslenir. Halk kültürü ürünlerinin özünde bağlı bulunduğu kültüre ait örnek değerler ve ahlak anlayışı yatar. Din, gelenek ve güncel yaşam, halk kültürü ürünlerini besleyen diğer kaynaklardır. Adana halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzlerek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Halk kültürü ürünleri örnek değerler ahlak anlayışı, dini inançlar, gelenekler, günlük yaşam vb. ile beslenir. Yaşadıkları yörenin aralarında bir bağ bulunan bu ürünlerin çoğalmasında, şekillenmesinde tarihi ve kültürel mirasın önemli bir rolü vardır.

Halk kültürü ürünleri, Türk kültürünün tarihi içindeki görünümüne değişmesine ve gelişmesine paralel olarak bir değişim ve gelişim içinde olmuştur. Aynı uygarlığa bağlı kültürler, aynı dünya görüşünde birleşirler. Bir uygarlığın dünya görüşü de o uygarlığa özgü bir halk kültürünü doğurur. halk kültürü ürünleri, yaşayan kültür topluluğunun kendisine özgü dünya görüşüne ve değerler sistemine göre şekillenir. Her kültürün bir değerler ve kurallar bütünü vardır. Kültüre bağlı olarak şekillenen her türlü birikim, doğal olarak o kültürün bir parçasıdır.

Bir şehrin kültür dokusunu anlayabilmek için önce halk kültürü araştırmalarından yola çıkmak gereklidir. Bu çalışmada yer alan Adana halk kültürüne ait bazı konular kültür çevresi ve gelenek bağı kurularak incelenmeye çalışılmıştır.

Adana halk kültürünü ve âşıklık geleneğini kültürel değişim ve gelişim açısından, 50 makaleyle inceledik. Bu kitap bu makalelerden oluşmaktadır. Kitapta yeralan 50 Adana halk kültürü araştırmasının bir bölümü çeşitli uluslararası, ulusal kongre ve sempozyumlarda bildiri olarak sunuldu. Bir bölümü çeşitli kitap ve dergilerde yayınlandı. Bu araştırmalar bu kitapta Adana halk kültürüne ilgi duyanlara sunulmak amacıyla toplandı. Adana halk kültürünü ve âşıklık geleneğini kültürel değişim ve gelişim açısından, 50 makaleyle inceledik. Bu kitap bu makalelerden oluşmaktadır. Kitapta yeralan 50 Adana halk kültürü araştırmasının bir bölümü çeşitli uluslararası, ulusal kongre ve sempozyumlarda bildiri olarak sunuldu. Bir bölümü çeşitli kitap ve dergilerde yayınlandı. Bu araştırmalar bu kitapta Adana halk kültürüne ilgi duyanlara sunulmak amacıyla toplandı.

Halk kültürü ürünleri ve âşıklık geleneği ve âşık şìiri gün geçtikçe kaybolmaya yüz tutmaktadır. Adana'da yaşayan halk kültürü ürünlerinin bir bölümünü, Adana halkın belleğinden silinmeden derleyip inceleyerek Türk halk kültüründeki yerlerini belirleyerek, bir kültür varlığı olarak gelecek

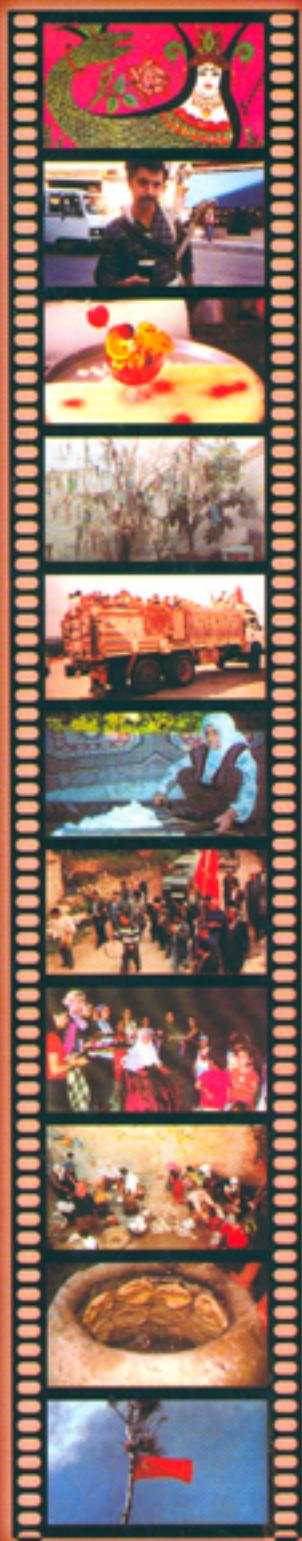
kuşaklı aktarmayı bir görev bildik. Adana halk kültürünü bir ölçüde belirleyebildiysek kendimizi mutlu sayacağız.

Adana halk kültürüyle ilgili olarak araştırmacılar, bugüne kadar çok önemli araştırmalar yaptılar. Bu halk kültürü gönüllülerine şükran borçluyuz. Bu çalışmanın kitap haline gelmesine kadar, basım ve düzeltme aşamalarında yardımını aldığım öğrencilere, bu araştırmaların kitap halinde basılmasını sağlayan Adana Büyükşehir Belediye Başkanı Sayın Aytaç DURAK'a, Altın Koza Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Fevzi ACEVİT'e, Yönetim Kurulu üyelerine, Koza A.Ş. Halkla İlişkiler Md. Sayın Candan YAYGIN'a ve Ulusoy Matbaacılık çalışanlarına teşekkür bir borç bilirim.

Prof. Dr. Erman ARTUN

Çukurova Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi

2006 - ADANA

ADANA HALK KÜLTÜRÜNE BAKIŞ

Adana halk kültürü, yüzyılların deneyimlerinden süzüllererek biçimlenmiş, kuşaktan kuşağa aktarılan bir değerler bütünüdür. Halk kültürü türünleri ömek değerler ahlak anlayışı, dini inançlar, gelenekler, günlük yaşam vb. ile beslenir. Yaşadıkları yöreyle aralarında bir bağ bulunan bu ürünlerin çoğalmasında, şekillenmesinde tarihi ve kültürel mirasın önemli bir rolü vardır.

Bir şehrin kültür dokusunu anlayabilmek için önce halk kültürü araştırmalarından yola çıkmak gereklidir. Bu çalışmada yer alan Adana halk kültürüne ait bazı konular kültür çevresi ve gelenek bağı kurularak incelemeye çalışılmıştır.

Adana halk kültürü ve aşıklık geleneğini kültürel değişim ve gelişim bakiş açısıyla incelendiği bu kitapta yer alan 50 Adana halk kültürü araştırmasının bir bölümü çeşitli uluslararası, ulusal kongre ve sempozyumlarda bildiri olarak sunuldu. Bir bölümü çeşitli kitap ve dergilerde makale olarak yayınlandı.

Bu araştırmalar Adana halk kültürüne ilgi duyanlara sunulmak amacıyla bir araya getirildi.